

**MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION, DE LA RECHERCHE,
DE LA JEUNESSE ET DU SPORT
UNIVERSITÉ „1 DECEMBRIE 1918” d'ALBA IULIA
FACULTÉ D'HISTOIRE ET DE PHILOGIE**

THÈSE DE DOCTORAT

**COORDONNATEUR SCIENTIFIQUE :
ION BUZAȘI, Professeur des universités**

**DOCTORANTE :
DIANA - ELENA TOCACIU**

ALBA IULIA

2012

**MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION, DE LA RECHERCHE,
DE LA JEUNESSE ET DU SPORT
UNIVERSITÉ „1 DECEMBRIE 1918” d'ALBA IULIA
FACULTÉ D'HISTOIRE ET DE PHILOGIE**

**L'HUMANISME DE L'ŒUVRE
DE ION AGÂRBICEANU**

– Résumé –

**COORDONNATEUR SCIENTIFIQUE :
ION BUZAȘI, Professeur des universités**

**DOCTORANTE :
DIANA - ELENA TOCACIU**

ALBA IULIA

2012

TABLE DES MATIÈRES

ARGUMENT	5
I. L'humanisme roumain	10
1.1 Coordonnées de l'humanisme roumain	10
1.2 Acceptions de l'humanisme chez Ion Agârbiceanu	20
1.3 La condition tragique de l'homme dans l'œuvre agârbicienne	27
II. Humanisme et drame spirituel dans les contes	30
2.1 <i>Humiliés et offensés</i>	30
2.2 L'évocation des réalités du village transylvain	46
2.3 <i>Contes retrouvés</i>	50
III. La dimension humaniste des romans	53
3.1 L'image du village transylvain	53
3.2 L'homme devant son destin	63
3.3 Un monde de coutumes et de traditions	66
IV. Valeurs chrétiennes dans les écrits de Ion Agârbiceanu	86
4.1 <i>De la vie sacerdotale</i>	86
4.2 <i>Méditations chrétiennes</i>	103
4.3 La figure du prêtre dans l'œuvre du père Agârbiceanu	109
V. Plaidoyers humanistes dans la presse	117
5.1 Ion Agârbiceanu, travailleur chez Astra	117
5.2 Conférences populaires dans le cadre des sections de l'« Astra »	121
5.3 Pensée chrétienne	128
VI. Ion Agârbiceanu et le monde de l'enfance	142
6.1 La place d'Agârbiceanu dans la littérature roumaine pour enfants	142
6.2 <i>Pages du livre de la nature</i>	145
6.3 <i>De l'enfance. Figures et contes</i>	149

VII. Ion Agârbiceanu – poète de la nature	153
7.1 La nature, berceau de la formation humaniste	153
7.2 Interférences Agârbiceanu – Sadoveanu	157
7.3 La nature, élément constructif de la personnalité humaine	166
VIII. Blaj dans les évocations de Ion Agârbiceanu	174
8.1 Hommage aux Écoles de Blaj	174
8.2 <i>Licean... autrefois</i> – la formation de l’intellectualité transylvaine	182
8.3 Évocateur des érudits de Blaj	195
CONCLUSIONS	199
BIBLIOGRAPHIE	202
ANNEXES	226

L'HUMANISME DE L'ŒUVRE DE ION AGÂRBICEANU

– Résumé –

Mots-clés de la recherche : humanisme, Ion Agârbiceanu, drame spirituel, village transylvain, destin, méditations chrétiennes, figure du prêtre, conférences populaires, enfance, nature, écoles de Blaj, érudits de Blaj.

Le présent ouvrage, *L'humanisme de l'œuvre de Ion Agârbiceanu*, structuré en huit chapitres, ayant à la base une riche documentation, réalise une interprétation analytique qui pénètre au cœur de la création de Ion Agârbiceanu. Notre intention a été de détacher, à travers les écrits de Ion Agârbiceanu, la vision humaniste, d'essence chrétienne. Notre recherche traite notamment de cet aspect de son œuvre, mais qui, c'est vrai, représente une direction privilégiée, le fil conducteur de sa vision littéraire. L'identification du filon humaniste dans l'œuvre de Ion Agârbiceanu, dans sa profondeur et avec son spécifique, sera notre apport à la valorisation d'une œuvre aussi étendue que dense, œuvre qui mériterait une investigation beaucoup plus ample.

L'univers culturel-artistique de l'écrivain transylvain Ion Agârbiceanu est caractérisé par une attitude humaniste-chrétienne, la composante humaniste étant la coordonnée fondamentale de son œuvre. Une approche de l'œuvre littéraire de Ion Agârbiceanu, par le prisme de son humanisme, ouvrira, croyons-nous, de nouveaux horizons et (re)mettra « l'auteur des *Arhanghelii* » dans l'attention des futures générations de lecteurs.

Bien que les qualités de prosateur de l'auteur aient été bien reconnues, son œuvre est entrée, au fil du temps, dans un cône d'ombre, tout en continuant, malgré cela, à représenter une partie indestructible du patrimoine de la culture roumaine. Notre intention n'a pas été de rendre tous les aspects de cette œuvre ou d'épuiser le sujet, mais nous nous sommes limité à mettre en évidence les traits marquants qui ont contribué, de manière décisive, à tracer l'humanisme de l'œuvre agârbicienne.

Dans ses volumes de contes et de nouvelles – *De la țară* (1905), *Două iubiri* (1910), *În întineric* (1910) – mais aussi dans le roman *Arhanghelii* (1914), on observe l'apport de l'écrivain à l'affirmation et à la consolidation du réalisme rural roumain, à l'expression de cette manière de présenter le monde. Dans le volume *Literatura*

*Transilvaniei*¹, Ion Breazu intègre la personnalité du créateur dans la tradition du réalisme roumain, mais il souligne l'humanisme de l'œuvre, comme étant la coordonnée fondamentale de celle-ci. La création littéraire de Ion Agârbiceanu est marquée par l'univers d'une zone géographique spécifique, celle de la Plaine transylvaine, des Monts Apuseni, des régions autour de Sibiu, et en évoque tant le paysage géographique tellement étonnant, que l'existence bouleversée de ses habitants².

Dans l'approche que nous avons effectuée, chaque chapitre est dédié à un aspect important de l'œuvre de Ion Agârbiceanu : contes, romans, écrits religieux, écrits dans la presse, littérature pour enfants.

Le premier chapitre, *L'humanisme roumain*, met en évidence certains traits spécifiques de l'humanisme, comme points d'appui voués à souligner cet aspect que nous considérons essentiel dans l'œuvre de Ion Agârbiceanu. Nous croyons qu'il est important de déchiffrer les sens humains de ces écrits, afin de comprendre l'univers littéraire tracé par l'écrivain.

Dans le deuxième chapitre, *Humanisme et drame spirituel dans les contes*, nous avons insisté sur la substance humaine de la prose agârbicienne, puisque l'auteur réalise, par sa création, une observation directe de l'existence humaine, étant convaincu que « *les grandes personnes sont les plus splendides révélations de Dieu* »³. Dans la plupart de sa prose d'inspiration rurale, le prosateur crée l'image vaste du village, comme endroit d'une vie tourmentée, très difficile à supporter, dans laquelle la souffrance atroce est présentée dans de diverses hypostases : l'amour d'une femme qui perd, à tour de rôle, son mari et ses enfants (*Fefelega*) ; le destin tragique de Vasile Mârza, qui meurt en tombant dans un abîme, dans une tentative de trouver de l'or (*Vâlva – băilor*) ; la détresse d'une autre femme pauvre qui voit son bétail mourir, pendant un hiver très dur, parce que la banque ne lui prête pas l'argent nécessaire pour acheter du fourrage (*Iarnă grea*). Les histoires ne sont pas inhabituelles, mais, par sa façon de les présenter, Agârbiceanu a réussi à cristalliser un tableau authentique du village transylvain.

Le troisième chapitre, *La dimension humaniste des romans*, surprend de vraies leçons d'éthique qu'Agârbiceanu a transmises, par l'intermédiaire de ses écrits : *Arhanghelii*, *Legea trupului*, *Legea minții*, *Strigoii*, *Stana*, *Dolor*, *Biruința*. Dans le roman *Arhanghelii*, par exemple, l'écrivain de Cenade illustre le phénomène de dégradation

¹ Ion Breazu, *Literatura Transilvaniei*, București, Éditions Casa Școalelor, 1944.

² Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu*, București, Éditions Minerva, Seria Universitas, 1972, p. 15.

³ Ion Agârbiceanu, *În fața morții...*, dans le volume *Meditație în septembrie*. Publicistică literară, Édition coordonnée par Aurel Sasu, Avant-propos par Mircea Zăciu, Cluj, Éditions Dacia, 1971, p. 25.

morale que vivent les personnages à la suite de certaines situations de vie dramatiques. Tel qu'il le déclare lui-même, en créant le personnage Iosif Rodean, Agârbiceanu a envisagé de présenter les transgressions des normes religieuses, les abominations commises par cet individu, dans le but d'attirer l'attention là-dessus, de les corriger, voire de les éliminer. Cet écrit d'Agârbiceanu privilégie, d'une part, l'illustration des aspects archaïques roumains, des traditions et des coutumes populaires, et, d'autre part, l'illustration de la façon en quelque sorte forcée dont ont pénétré, dans le milieu rural, la civilisation de la ville et l'industrie, qui tentent de détruire le mode de vie ancestral ; c'est, donc, un écrit « évoluant dans les directions de l'archaïsme et de l'ethnicité nationale, d'une tradition protectrice, visant à se désolidariser des aspects combinés de l'existence, tels que : la guerre, la civilisation industrielle et l'éloignement de l'être humain de son propre héritage ancestral, biologique et héréditaire »⁴.

Le quatrième chapitre, *Valeurs chrétiennes dans les écrits de Ion Agârbiceanu*, trace la préoccupation de l'écrivain pour les cas de conscience des personnages ou pour les aspects moraux de leur vie. Nous ferons, ici, un passage en revue des écrits chrétiens de l'auteur, dans une tentative pour observer la vision chrétienne de celui-ci et son attitude envers l'humanité, qui peut se définir par respect et amour à l'égard de ses semblables, indifféremment de leur condition sociale. Ion Buzași considère que, dans la littérature roumaine du début du XXe siècle, Ion Agârbiceanu est, tel Gala Galaction, « un serviteur de l'autel et un prêtre-écrivain »⁵. L'esprit de pureté morale-chrétienne de l'écrivain peut être surpris notamment dans les textes illustrant les vies des saints : *Schițe din viața preoțească* (1916), *Luncușoara în Paresemi* (1920), *Pustnicul și ucenicul său* (1938), *Din pildele Domnului* (1939), *Despre minuni* (1939), *Meditații. Fața de lumină a creștinismului* (1941), *Preotul și familia preoțească. Rostul lor etnic în satul românesc* (1942), *Familia creștină* (1947), *Cartea legendelor* (1996).

Le cinquième chapitre, *Plaidoyers humanistes dans la presse*, présente l'activité de militant de l'écrivain pour la cause de la culture et de la littérature nationales. Agârbiceanu donne de nombreuses conférences dans le cadre des sections de l'Astra, il collabore à la Bibliothèque Populaire de l'Association Astra, publiant plusieurs brochures, il est préoccupé de réaliser pour ses croyants une œuvre artistique par laquelle il exhorte ceux-ci à respecter les dogmes de la religion chrétienne. Le père Agârbiceanu s'occupe de l'édition

⁴ Mircea Popa, *Ion Agârbiceanu – povestitorul*, dans le volume Ion Agârbiceanu, *Povestiri regăsite*, Édition coordonnée et avant-propos par Mircea Popa, Cluj-Napoca, Éditions Eikon, 2011, p. 8.

⁵ Ion Buzași, *Prefață* au volume Ion Agârbiceanu, *Schițe din viața preoțească*. Édition de Anton Rus, Iulian Bobe. Avant-propos par Ion Buzași, Blaj, Éditions Buna Vestire, 2005, p. 5.

de certains livres d'enseignements chrétiens, parus sous l'égide de la Bibliothèque Populaire AGRU. Dans les conférences de Ion Agârbiceanu, on peut distinguer les suivants motifs humanistes : l'affirmation de la dignité humaine, l'idée de servir sa patrie ou l'éloge de la culture.

Dans le sixième chapitre, *Ion Agârbiceanu et le monde de l'enfance*, nous avons mis l'accent sur les créations dans lesquelles le prosateur surprend l'univers environnant, le charme de la nature et les petits animaux. Les merveilles de la nature sont vues à travers les yeux et la sensibilité des enfants, où l'on découvre la douceur et la chaleur de l'âme de l'auteur. Par l'intermédiaire des contes du volume *File din cartea naturii* (1959), Ion Agârbiceanu s'adresse, tout d'abord, aux enfants. Les jeunes lecteurs ont l'occasion de connaître une gamme large de tableaux d'un monde émouvant : le monde des enfants du village transylvain d'après la Première Guerre Mondiale. Cependant, les contes au thème de l'enfance illustrent, parfois, un univers peint en couleurs tristes, sombres, mornes, tels que *Fefelega* et *Întâiul drum*.

Le septième chapitre, *Ion Agârbiceanu – poète de la nature*, vise à mettre en évidence le talent descriptif de l'écrivain de Cenade, son admiration incommensurable pour la nature, celle-ci constituant le cadre dans lequel Agârbiceanu découvre les merveilles de l'univers. Notre attention s'est dirigée vers la façon dont le prosateur a réussi, de main de maître, à en rendre fidèlement les particularités. L'espace infini de la nature devient, tout comme l'observe Mircea Popa, un personnage autonome dans les écrits agârbiciens, avec une existence et un développement indépendants de ceux des individus. Nous souscrivons, d'ailleurs, à l'idée de Mircea Popa, dans la vision de qui les volumes *Ceasuri de seară* (1921), *Amintirile* (1940), *Din munți și din câmpii* (1957), *Din pragul mării treceți* (1979), *Cartea legendelor* (1996), *File din cartea naturii* (1959) composent, ensemble, « un grand "Livre de la Nature", dédié à l'évocation et à la célébration de la terre roumaine »⁶. Les écrits du prosateur de Cenade sont étroitement liés à l'enfance heureuse que celui-ci a passée au milieu de la nature. À cet effet, l'écrivain lui-même affirme que « les premières impressions que verse la nature dans l'âme vierge de l'enfant, par tous ses sens, sont les plus fortes et les plus durables »⁷.

Dans le huitième chapitre, *Blaj dans les évocations de Ion Agârbiceanu*, nous avons insisté sur la mise en évidence du rôle des écoles dans la formation de l'écrivain. Ion

⁶ Mircea Popa, *Introducere în opera lui Ion Agârbiceanu*, București, Éditions Minerva, 1982, p. 367.

⁷ I. Agârbiceanu, *Cuvânt înainte* au volume *Din copilărie. Chipuri și povestiri*, București, Éditions Tineretului, 1956, p. 5.

Agârbiceanu, élève du lycée de Blaj, dans la période 1892-1900, a évoqué avec affection et reconnaissance les écoles qui ont guidé ses pas dans la vie. Ce chapitre nous offre, donc, une occasion pour survoler les souvenirs parsemés par l'auteur dans toute son œuvre, concernant les années de sa jeunesse studieuse.

Notre ouvrage se termine par les *Conclusions*, la *Bibliographie* afférente à la recherche et un *Addenda*.

Cette thèse représente, donc, une démarche analytique dans l'œuvre de Ion Agârbiceanu, œuvre présentée sous une variété d'hypostases. Bien qu'on ait utilisé des instruments de travail et des méthodes d'approche divers, notre recherche est fondée, principalement, sur des analyses de texte et des commentaires qui aident à une réception adéquate et significative de l'œuvre agârbicienne. La bibliographie de spécialité accompagne toujours nos observations critiques.

Nous croyons que la concordance entre l'homme et l'œuvre, tout comme l'harmonie entre l'homme et le paysage où il est né et s'est formé sont parfaites. L'auteur a porté dans son âme, dès son enfance, le village natal, avec ses vallées et ses collines, avec ses forêts et ses rivières tranquilles. On peut ajouter, à tout cela, l'éducation reçue en famille et à l'école, pour comprendre le timbre particulier de l'écrit de Ion Agârbiceanu, son talent de conteur, ainsi que ses traits de caractère humains. L'auteur lui-même laisse un témoignage éloquent à cet effet : « *Ce qui a pénétré profondément dans mon âme pendant les premières années de mon enfance, lorsque je faisais paître les moutons à la lisière de la forêt ou dans la forêt, cela a été l'odeur du champ, du bois, les couleurs du ciel, de la vallée aux fleurs, le souffle du vent dans le ciel ou dans la forêt, le chant des eaux et des ruisseaux lors de la fonte des neiges* »⁸.

L'œuvre traitée dans ce travail conserve une direction fondamentale, le réalisme, étant imprégnée d'une attitude humaniste incontestable. On peut affirmer avec conviction que les textes d'Agârbiceanu sont pénétrés d'une profonde humanité : « *Tout comme ses grands contemporains, Agârbiceanu a aspiré aux cimes majeures de l'art et, même s'il n'a pas toujours pu les atteindre, son œuvre atteste un effort créateur d'une authentique vibration, émouvant et simple, profondément humaniste dans sa toile la plus intime. Ceci fait en sorte que son expérience reste active, puisque c'est d'elle-même que tirent leur origine, dans la prose roumaine, Pavel Dan et Ion Vlasiu, et dans notre brûlante actualité, la prose de Titus Popovici, de Vasile Rebreanu et d'autres jeunes, porte les traces de*

⁸ Ion Agârbiceanu, *Mărturisiri*, en « Revista Fundațiilor Regale », année VIII, nr. 12, décembre 1941, p. 534.

*l'ombre protectrice du patriarche... »*⁹ On peut observer, le long de notre étude, que Ion Agârbiceanu, écrivain représentatif de la littérature roumaine¹⁰, a réalisé une création mise sous le signe des valeurs morales et de l'amour de Dieu.

CONCLUSIONS

Ion Agârbiceanu a offert à l'écriture six décennies de sa vie (1900-1963), en abordant une thématique dédiée à la vie des gens simples et attachée, presque dans sa totalité, à des paysages, des faits et des histoires de Transylvanie. L'œuvre du prosateur transylvain est riche d'aspects multiples, étant l'une des plus prodigieuses de notre littérature, du point de vue bibliographique. Le long de la présente étude, nous avons pu observer que le message de la création agârbicienne est humaniste, d'essence chrétienne, puisqu'il invite à une meilleure vie, construite sur des valeurs chrétiennes telles que le travail, l'humilité, la justice, l'obéissance, la bonté, la compassion.

Les écrits d'essence chrétienne du père Agârbiceanu ont été réalisés dans le but d'offrir des conseils, de montrer la voie vers la rédemption. Ainsi, le prosateur est resté prêtre dans ses œuvres littéraires aussi : *Din viața preoțească* (1916), *Luncușoara în Paresemi* (1920), *Ceasuri de seară* (1921), *Amintirile* (1940), *De vorbă cu Ilarie* (1941), *Povestirile lui Mărunțelu* (1956), *Din munți și din câmpii* (1957), *File din cartea naturii* (1959) et *Fața de lumină a creștinismului* (1941).

« *Ion Agârbiceanu fait son entrée en littérature sous l'influence directe de Ioan Slavici* »¹¹. La génération qui s'est affirmée au début du XXe siècle, après Slavici, Coșbuc ou Goga, respectivement Ion Agârbiceanu, Aron Cotruș, Teodor Mureșanu, fait partie de la tradition combattive du village transylvain et du paysannat, comme porteurs de valeurs morales indestructibles, traits caractéristiques des courants littéraires roumains « *sămănătorism* » et « *poporanism* ».

Mircea Popa observe que la littérature d'Agârbiceanu se développe en étroite relation avec l'école littéraire promue par ces deux directions, qui était, avant tout, « *une littérature des âmes humbles* », traitant de la même thématique et ayant les mêmes préoccupations pour la vie rurale que celles entreprises par la littérature d'au-delà des

⁹ Mircea Zăciu, *Agârbiceanu în conștiința contemporanilor*, en « Steaua », année XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembre 1962, p. 53.

¹⁰ Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu*, p. 238.

¹¹ Mircea Popa, *Ion Agârbiceanu – povestitorul*, dans le volume *Ion Agârbiceanu, Povestiri regăsite*, Édition coordonnée et préface de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Éditions Eikon, 2011, p. 5.

montagnes, par Mihail Sadoveanu, Emil Gârleanu, I. Al. Brătescu-Voinești ou I. A. Bassarabescu. Par le biais de cette littérature, les écrivains visaient à offrir un appui aux gens du peuple.

Le village natal, Cenade, est évoqué dans de nombreux contes et nouvelles pleins de charme, où l'on remarque l'amour de l'écrivain pour les contrées où il avait passé son enfance. La sensibilité artistique des parents s'est transmise au futur conteur également ; ainsi, ce dernier peint-il le village avec ses coutumes et traditions, avec ses moments de joie et de tristesse, avec ses champs et l'enchantement du travail à la campagne, avec ses forêts et terres, avec ses rivières, ses terrains dorés, avec son herbe fraîche, tout cela contribuant essentiellement à son développement. Cependant, parmi tous les éléments de la nature environnante, c'est la forêt avec ses mystères et sa beauté qui semble l'avoir impressionné le plus. La nature l'a prédisposé à la rêverie et à la méditation, ce qui justifie les multiples évocations dont elle est l'objet.

Agârbiceanu a surpris, dans ses écrits, tout ce qui est âpre et sombre dans le milieu transylvain. Son œuvre impressionnante contient également une série de contes du monde des villes, qui présentent la bourgeoisie d'avant la Première Guerre Mondiale ou l'existence trouble des petits fonctionnaires. Par la profondeur des sondages dans tous les coins de l'âme humaine, par le réalisme et le lyrisme vibrant, la prose d'Agârbiceanu acquiert un profil propre, qui s'inscrit définitivement dans le circuit des valeurs nationales.

Vu par Mircea Zăciu comme l'un des écrivains les plus appréciés et les plus prolifiques de la littérature roumaine, Agârbiceanu présente, cependant, certains traits distincts par rapport à d'autres gens de lettres roumains de calibre similaire, ce qui est souligné par le même critique : « *Placé entre deux des monuments de la prose roumaine – Ioan Slavici et Liviu Rebreanu – Ion Agârbiceanu se détache, pourtant, nettement du profil de ceux-ci : plus audacieux par ses projets épiques que Slavici, mais moins profond dans les sondages psychologiques et sociaux que Rebreanu, il est plus lyrique que les deux, plus réceptif à la zone de fantastique et de mystère du monde paysan, tout en gardant une attitude candide, optimiste et tonique devant l'existence* »¹². À son tour, Garabet Ibrăileanu¹³ précise que les prosateurs d'une véritable valeur de la Transylvanie sont Slavici, Agârbiceanu et Rebreanu. Pour compléter, Zăciu estime que « *L'auteur des*

¹² Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu*, dans le volume *Ca o imensă scenă, Transilvania...*, București, Éditions Fundației Culturale Române, 1996, p. 227.

¹³ G. Ibrăileanu, *Caracterul specific național în literatura română, apud Pagini alese*. II, București, Éditions de Stat pentru Literatură și Artă, 1957, p. 70.

“Arhanghelii” les dépasse bientôt, par son énergie créatrice, par sa spontanéité, par une production prolifique, par la profondeur des sondages et par la vibration humaniste »¹⁴.

Ion Agârbiceanu possède une manière paysanne de scruter les vies des personnages, avec une certaine moralité, le côté éthique étant toujours à son attention par un trait distinct qui illumine constamment le portrait. C’est peut-être pourquoi, chez lui, les personnages sont vus en mouvement, en train de se livrer, dociles, à leur destin. Agârbiceanu projette minutieusement le destin de chaque personnage, c’est pourquoi on remarque, dans son œuvre, la pitié ou le sourire du moraliste. Cette activité lui réussit d’autant plus que les valeurs avec lesquelles il opère restent constamment les mêmes, de sorte que les personnages semblent appartenir à une œuvre unique.

Pour surprendre les caractéristiques de la prose d’Agârbiceanu, Ion Vlad souligne particulièrement l’aspect humaniste de celle-ci, le penchant vers l’âme de l’être humain et vers la moralité comme principe de vie. Vlad signale, également, l’affection d’Agârbiceanu pour les gens simples, besogneux et malheureux, ainsi que l’admiration de l’écrivain pour leur force de caractère et pour l’obstination avec laquelle ils luttent pour réussir dans la vie, en prouvant avoir de nobles qualités d’honnêteté et d’héroïsme : *« L’humanité de la création, la vocation du conteur et le rapprochement constant des êtres soumis à des épreuves graves et dramatiques, le message d’une œuvre pour laquelle les valeurs morales sont fondamentales, puisqu’elles émanent de l’expérience des gens, sont de nature à réimposer dans notre lecture la prose d’un écrivain authentique. Il continue une tradition inaugurée dans la littérature de la Transylvanie par Ioan Slavici et enrichie par Liviu Rebreanu, Pavel Dan et Ion Vlasiu. Parmi ceux-ci, Ion Agârbiceanu a la grandeur et la beauté du message humaniste, il a, inaltérée, la passion du conteur et, par conséquent, du forgeron de vies »¹⁵.* Ion Agârbiceanu a réussi à rendre, par sa création, l’amour et la chaleur envers les misérables accablés par les malheurs de l’existence, tout en croyant fortement dans le rôle de la littérature comme possibilité d’affirmer les valeurs supérieures de l’esprit. Le prosateur décrit le travail et la nature, en étroite communion avec les aspirations de l’âme humaine, les écrits de ce genre ayant un caractère éducatif prononcé.

¹⁴ Mircea Zăciu, *Ion Agârbiceanu*, București, Éditions Minerva, Série Universitas, 1972, p. 15.

¹⁵ Ion Vlad, *Lectura romanului*, Cluj-Napoca, Éditions Dacia, 1983, p. 35.

BIBLIOGRAPHIE SÉLECTIVE

I. Bibliographie de l'œuvre de Ion Agârbiceanu

A. En volume :

1. AGÂRBICEANU, Ion, *Opere*, vol. I-VI, București, Editura pentru Literatură, 1962-1971.
2. AGÂRBICEANU, Ioan, *Adevărata bogăție sau Împăratul printre săteni. Povestire*, Cluj, Institutul de arte grafice Alexandru Anca, Gherla, 1912.
3. AGÂRBICEANU, I., *O lacrimă fierbinte. Cuvinte către oastea țării*, București, Editura Librăriei Pavel Suru, 1918.
4. AGÂRBICEANU, I., *Luncușoara în Paresemi. Nuvele*, București, Editura Librăriei și Tipografiei H. Steinberg, 1920.
5. AGÂRBICEANU, Ion, *Legea trupului (Povestea unei vieți). Roman*, București, Editura Librăriei „Universala”, Alcalay & Co., 1926.
6. AGÂRBICEANU, Ion, *Legea minții (Povestea altei vieți). Roman*, Ediția a II-a, Editura Librăriei „Universala”, Alcalay & Co., 1927.
7. AGÂRBICEANU, I.; Mărcuș, Gr. C.; Opreanu, S., *Pentru ziua de astăzi. Conferențe populare, ale Secțiilor „Astrei”*, Sibiu, Editura Asociațiunii „Astra”, Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra”, anul al 20-lea, nr. 177, 1930.
8. AGÂRBICEANU, I., *Dolor. Zbuciumul lui Ilarie Bogdan*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1930.
9. AGÂRBICEANU, I., *Licean, ... odinioară*, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1939.
10. AGÂRBICEANU, I., *Din copilărie. Chipuri și povestiri*, București, Editura Tineretului, 1956.
11. AGÂRBICEANU, Ion, *Pagini alese*. Prefața Mircea Zăciu, București, Editura Tineretului, Biblioteca Școlarului, 1956.
12. AGÂRBICEANU, Ion, *Povestind copiilor*, București, Editura Tineretului, 1961.
13. AGÂRBICEANU, Ion, *Faraonii*. Prefață de Georgeta Horodincă, București, Editura pentru Literatură, 1961.
14. AGÂRBICEANU, Ion, *File din cartea naturii*, București, Editura Tineretului, 1964.

15. AGÂRBICEANU, Ion, *Două iubiri. Povestiri*. Antologie de G. Pienescu. Prefață de Cornel Regman, București, Editura pentru literatură, 1968.
16. AGÂRBICEANU, Ion, *Meditație în septembrie*. Publicistică literară. Ediție îngrijită de Aurel Sasu. Cuvânt înainte de Mircea Zăciu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1971.
17. AGÂRBICEANU, Ion, *Licean... odinioară*, Ediție, prefață și glosar de Aurel Sasu, Cluj, Editura Dacia, 1972.
18. AGÂRBICEANU, Ion, *Opere 8. Romane. Legea trupului (Povestea unei vieți)*, București, Editura Minerva, 1973.
19. AGÂRBICEANU, Ion, *Opere 9. Romane ***. Legea minții (Povestea altei vieți)*. Prefață de Dumitru Micu, București, Editura Minerva, 1976.
20. AGÂRBICEANU, Ion, *Din pragul mării treceri*. Ediție îngrijită de G. Pienescu. Prefață de Ion Simuț, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978.
21. AGÂRBICEANU, Ion, *Povestiri*. Antologie, postfață și bibliografie de Aurel Sasu, București, Editura Minerva, 1979.
22. AGÂRBICEANU, Ion, *Fefelega și alte povestiri*. Ediție îngrijită și postfață de Mircea Zăciu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981.
23. AGÂRBICEANU, Ion, *Nuvele. Povestiri*, 1, București, Editura Minerva, 1982.
24. AGÂRBICEANU, Ion, *Nuvele. Povestiri*, 2, București, Editura Minerva, 1982.
25. AGÂRBICEANU, Ion, *Strigoii*. Ediție îngrijită de G. Pienescu. Repere istorico-literare realizate în redacție de Mihai Dascăl, București, Editura Minerva, 1985.
26. AGÂRBICEANU, Ion, *Arhanghelii*. Ediție îngrijită de G. Pienescu, București, Editura Cartea Românească, Mari Scriitori Români, 1986.
27. AGÂRBICEANU, Ion, *Nuvele*. Ediție îngrijită și postfață de G. Pienescu, București, Editura Cartea Românească, Mari Scriitori Români, 1986.
28. AGÂRBICEANU, Ion, *Cartea legendelor*. Cu un cuvânt înainte de Lucian Blaga. Ediție îngrijită și postfață de Mircea Popa. Ilustrații de Eugen Gocan, Cluj-Napoca, Editura Remus, 1996.
29. AGÂRBICEANU, Ion, *Amintirile*. Studiu introductiv, tabel cronologic și referințe critice de Sanda Cordoș, Cluj-Napoca, Editura Cartimpex, 1998.
30. AGÂRBICEANU, Ion, *Arhanghelii*. Colecție inițiată și coordonată de Anatol Vidrașcu și Dan Vidrașcu, București – Chișinău, Editura Litera Internațional, 2003.

31. AGÂRBICEANU, Ion, *Căile fericirii*. Coordonator prof. Cornelia Lucia Frișan. Prefață și bibliografie selectivă prof. Ion Buzași, Blaj, Editura Buna Vestire, Biblioteca Agru, 2004.
32. AGÂRBICEANU, Ion, *Licean... odinioară*. Ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic și bibliografie de Ion Buzași, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2004.
33. AGÂRBICEANU, Ion, *Schițe din viața preoțească*, Ediție de Anton Rus, Iulian Bobe, Prefață de Ion Buzași, Blaj, Editura Buna Vestire, 2005.
34. AGÂRBICEANU, Ion, *Fața de lumină a creștinismului. Meditații*. Ediția a II-a. Coordonator de carte și postfață: prof. Cornelia Lucia Frișan. Prefață: prof. Ion Buzași, Blaj, Editura Buna Vestire, Biblioteca Agru, 2005.
35. AGÂRBICEANU, Ion, *Fața de lumină a creștinismului – meditații*. Prefață și ediție îngrijită de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2006.
36. AGÂRBICEANU, Ion, *Frumoasa cea din piatră. Povestiri inedite*. Ediție îngrijită și cuvânt înainte de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2007.
37. AGÂRBICEANU, Ion, *Cuiburi cu soare*. Ediție realizată de Cornelia Lucia Frișan, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2007.
38. AGÂRBICEANU, Ion, *Scrieri creștine – Despre minuni. Din pildele Domnului. Luncușoara în Paresemi. Pustnicul și ucenicul său*. Prefață: prof. Ion Buzași. Text îngrijit, note, postfață și glosar: prof. Cornelia Lucia Frișan, Blaj, Editura Buna Vestire, Biblioteca Agru, 2008.
39. AGÂRBICEANU, Ion, *Din viața lui Iisus. Povestiri biblice*. Cu un cuvânt înainte de Lucian Blaga. Ediție îngrijită și postfață de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2009.
40. AGÂRBICEANU, Ion, *Povestiri regăsite*. Ediție îngrijită și prefață de Mircea Popa, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011.

B. Dans des périodiques :

1. AGÂRBICEANU, Ion, *Versificări de a lui T. Cipariu*, în „Unirea”, anul XV, nr. 25, 24 iunie 1905, pp. 209-211.
2. AGÂRBICEANU, Ion, *Secțiunile literare-științifice ale Astrei*, în „Transilvania”, anul 61, nr. 1-6, Sibiu, ianuarie – iunie 1930, pp. 67-69.

3. AGÂRBICEANU, Ion, *Către un nou ideal*, în „Transilvania”, anul 62, nr. 9-12, Sibiu, 1931, pp. 128-140.
4. AGÂRBICEANU, Ion, *Încredere în ai noștri*, în „Unirea poporului”, anul XV, nr. 8, Blaj, 26 februarie 1933, p. 1.
5. AGÂRBICEANU, I., *Artă și morală*, în „Cultura creștină”, anul XVI, nr. 1, Blaj ianuarie 1936, pp. 14-21.
6. AGÂRBICEANU, I., *Optimismul creștin*, în „Cultura creștină”, anul XVI, nr. 6, Blaj iunie 1936, pp. 328-339.
7. AGÂRBICEANU, Ion, *Moralitatea în artă. Conferința părintelui Ion Agârbiceanu*, în „Națiunea română”, anul XI, nr. 44, joi 25 februarie 1937, p. 2.
8. AGÂRBICEANU, Ion, [Sevastian Voicu.], *Optimismul literaturii ardeleni*, în „Transilvania”, anul LXIX, nr. 1, ianuarie-februarie 1938, pp. 45-49.
9. AGÂRBICEANU, Ion, *Iubirea – inima creștinismului*, în „AGRU. Organul Asociației Generale a Românilor Uniți”, Cluj, anul IX, nr. 7-8, iul.-aug. 1938, pp. 193-196.
10. AGÂRBICEANU, Ion, [I. Ag.], *Directivele creștine în frunte!*, în „AGRU. Organul Asociației Generale a Românilor Uniți”, Cluj, Tipografia „Diecezană”, anul X, nr. 1, ianuarie 1939, pp. 8-9.
11. AGÂRBICEANU, I., *Mărturisiri*, în „Revista Fundațiilor Regale”, anul VIII, nr. 12, 1 decembrie 1941, pp. 524-560.
12. AGÂRBICEANU, Ion, *Preotul ardelean de odinioară*, în „Transilvania”, anul 73, nr. 9, septembrie 1942, pp. 653-660.
13. AGÂRBICEANU, Ion, *Familia preoțească după Unire*, în „Unirea”, nr. 28, 10 iulie 1943, pp. 1-3.
14. AGÂRBICEANU, Ion, *Octavian Goga* [necrolog], în „AGRU. Organul Asociației Generale a Românilor Uniți”, Cluj, anul IX, nr. 6, iunie 1938, p. 162.

II. Bibliographie critique

A. En volume :

1. ARDELEANU, Virgil, *Însemnări despre proză*, București, Editura pentru Literatură, 1966.

2. BALOTĂ, Nicolae, *Prozatori români ai secolului XX*, Deva, Editura Viitorul Românesc, 1997.
3. Protopop BICHIGEAN, Gavril, „*Chipul literar*” al preotului în opera părintelui Ion Agârbiceanu, Bistrița, Tipografia G. Matheiu, 1938.
4. BRAD, Ion, *Ion Agârbiceanu, „Sfânt părinte al literaturii române”*. O evocare de Ion Brad, București, Editura Academiei Române, 2007.
5. BRATEȘ, Radu, *Aspecte din viața Blajului*. Ediție îngrijită de Voichița Ionescu și Liana Biriș, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2008.
6. BREAZU, Ion, *Studii de literatură română și comparată*. Vol. I. Ediție îngrijită, bibliografie și indice de nume de Mircea Curticeanu, Cluj, Editura Dacia, 1970.
7. BREAZU, Ion, *Studii de literatură română și comparată*. Vol. II. Ediție îngrijită, postfață, bibliografie și indice de nume de Mircea Curticeanu, Cluj, Editura Dacia, 1973.
8. BREAZU, Ion, *Literatura Transilvaniei. Studii. Articole. Conferințe*, București, Editura Casa Școalelor, 1944.
9. BUZAȘI, Ion, *Scriitorii români și Blajul. Mențiuni de istorie literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1997.
10. BUZAȘI, Ion, „*Tâlcurile*” părintelui Ion Agârbiceanu, prefață la vol. Ion Agârbiceanu, *Căile fericirii*. Coordonator prof. Cornelia Lucia Frișan. Prefață și bibliografie selectivă prof. Ion Buzași, Blaj, Editura Buna Vestire, Biblioteca Agru, 2004, pp. 3-9.
11. BUZAȘI, Ion, *Sensuri creștine în opera lui Ion Agârbiceanu*, prefață la vol. Ion Agârbiceanu, *Fața de lumină a creștinismului*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2005, pp. 3-9.
12. BUZAȘI, Ion; Gavrilă, Radu; *Ion Agârbiceanu și Astra*. Antologie și prefață de Ion Buzași și Radu Gavrilă, Dej, Editura Astra, 2008.
13. BUZAȘI, Ion, *Blajul, Biserică – Școală – Națiune*, Târgu Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2010.
14. CÂNDROVEANU, Hristu, *Literatura română pentru copii*. Scriitori contemporani, București, Editura Albatros, 1988.
15. CHENDI, Ilarie, *Schițe de critică literară*, București, Cultura Națională, 1924.
16. CIOCULESCU, Șerban, *Varietăți critice*, București, Editura pentru literatură, 1966.
17. CIOPRAGA, Const., *Literatura română între 1900-1918*, Iași, Editura Junimea, 1970.

18. CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Scrieri I*. Ediție îngrijită de Constanța Constantinescu, cu o prefață de Victor Felea, București, Editura pentru Literatură, 1967.
19. CUBLEȘAN, Constantin, *Clasici și moderni*, București, Editura Gramar, 2003.
20. ILIESCU, Ion, *Din corespondența lui Ion Agârbiceanu*. Extras din Analele Universității din Timișoara, Seria Științe Filologice, Vol. V, 1967.
21. LOVINESCU, E., *Figuri ardeleni*. Octavian Goga, L. Rebreanu, T. Maiorescu, Șt. O. Iosif, I. Agârbiceanu, Ilarie Chendi, Arad, Editura Librăriei Diecezane, 1925.
22. MĂRGINEANU, Ion; Buzași, Ion; Macaveiu, Voicu, Ioan, *Ion Agârbiceanu sau armonia dintre om și scriitor – 125 –*, Alba Iulia, Editura Altip, 2008.
23. MICU, Dumitru, *Început de secol 1900 – 1916. Curente și scriitori*, București, Editura Minerva, 1970.
24. NEOIȚESCU, I., *Scriitori moderni*. Cuvânt înainte de Emil Hurezeanu. Antologie, postfață și notă biobibliografică de Mihai Ungheanu, București, Editura Eminescu, 1996.
25. PERPESSICIUS, *Opere 4. Mențiuni critice*, București, Editura Minerva, 1971.
26. PERPESSICIUS, *Opere 5. Mențiuni critice*, București, Editura Minerva, 1972.
27. POPA, Mircea, *Introducere în opera lui Ion Agârbiceanu*, București, Editura Minerva, 1982.
28. POPA, Mircea, *Homo militans*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2000.
29. POPA, Mircea, *Inserții. Contribuții și precizări documentare*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2003.
30. POPA, Mircea, *Meditațiile creștine ale lui Ion Agârbiceanu*, prefață la volumul *Fața de lumină a creștinismului – meditații*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2006, pp. 5-10.
31. POPA, Mircea, *Uleiul din candelă. Astra și spiritul Blajului*, Blaj, Editura Astra, 2009.
32. POPESCU, Ion, Apostol, *Studii de folclor și artă populară*, București, Editura Minerva, 1970.
33. REGMAN, Cornel, *Agârbiceanu și demonii*. Studiu de tipologie literară. Ediția a II-a revăzută și adăugită, Pitești, Editura Paralela 45, Colecția „Cercul literar de la Sibiu”, 2001.

34. SASU, Aurel; Vartic, Mariana, *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*. Antologie, sinteze bibliografice și indice de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. I, II, III, București, Editura Mineva, 1985 – 1986.
35. VATAMANIUC, Dimitrie, *Ion Agârbiceanu*, București, Editura Albatros, 1970.
36. VATAMANIUC, D., *Ion Agârbiceanu. Biobibliografie*, București, Editura Enciclopedică Română, 1974.
37. VLAD, Ion, *Povestirea. Destinul unei structuri epice (Dimensiunile eposului)*, București, Editura Minerva, 1972.
38. VIANU, Tudor, *Studii de literatură universală și comparată*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963.
39. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu*, București, Editura pentru Literatură, 1964.
40. ZACIU, Mircea, *Masca geniului*, București, Editura pentru Literatură, 1967.
41. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu*, București, Editura Minerva, Seria Universitas, 1972.
42. ZACIU, Mircea, *Ceasuri de seară cu Ion Agârbiceanu*. Mărturii – Comentarii – Arhivă, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982.
43. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu. 100 de ani de la naștere. 1882-1982*, București, Editura Cartea Românească, 1982.
44. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu*, în volumul *Ca o imensă scenă, Transilvania...*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996, pp. 210-241.

B. Dans des périodiques :

1. ARDELEANU, Virgil, *Nuvela și povestirea amplă*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 82-95.
2. AȘTILEANU, T., *Licean... odinioară*, în „Unirea”, nr. 48, 27 noiembrie 1943, pp. 2-3.
3. BENIUC, Mihai, *Ion Agârbiceanu la 80 de ani*, în „Gazeta literară”, anul IX, nr. 38 (445), joi 20 septembrie 1962, pp. 1,7.
4. BRAD, Ion, *Ion Agârbiceanu. Introducere la studiul vieții și operei (I)*, în „Gazeta literară”, anul IX, nr. 36 (443), joi 6 septembrie 1962, pp. 1-6.
5. Dr. BRÂNZEU, Nicolae, *Amintiri din Seminar. Cu prilejul jubileului de 60 de ani al păr. I. Agârbiceanu*, în „Unirea”, nr. 2, 9 ianuarie 1943, pp. 1-3.

6. BREAZU, Ion, *Ion Agârbiceanu*, în „Gând românesc”, nr. 1, anul I, mai, 1933, p. 75.
7. BREAZU, Ion, *Ion Agârbiceanu are 75 de ani*, în „Steaua”, anul VIII (91), nr. 9, Cluj, septembrie 1956, pp. 28-34.
8. BREAZU, Ion, *Ion Agârbiceanu*, în „Gazeta ilustrată”, anul III, nr. 3-4, martie-aprilie 1934, p. 50.
9. BUZAȘI, Ion, *Școlile Blajului în literatură*, în „Tribuna”, anul XVI, nr. 28 (812), 13 iulie 1972, p. 4.
10. BUZAȘI, Ion, *În satul copilăriei lui Ion Agârbiceanu*, în „Unirea”, anul XV, nr. 3513, Alba Iulia, 16 septembrie 1982, p. 3.
11. BUZAȘI, Ion, *Ion Agârbiceanu inedit. Biblioteca Blajului*, în „Astra blăjeană”, anul X, nr. 3 (36), septembrie 2005, pp. 1, 7.
12. BUZAȘI, Ion, *Ion Agârbiceanu – 125. Două cărți omagiale*, în „Steaua”, Anul LVIII, Nr. 10-11 / 2007, pp. 66-68.
13. BUZAȘI, Ion, *Agârbiceanu și Marea Unire*, în „Steaua”, Anul LIX, Nr. 1 / 2008, pp. 17-18.
14. BUZAȘI, Ion, *Ion Agârbiceanu – despre fața de lumină a creștinismului*, în „Steaua”, Anul LVII, Nr. 6 / 2007, pp. 52-55.
15. CIOBANU, Nicolae, *Ion Agârbiceanu. Miticul și realul (I)*, în „Luceafărul”, anul XXVI, nr. 12 (1090), sâmbătă 26 martie 1983, p. 6.
16. CIOCULESCU, Șerban, *Poetul miresmelor*, în „Gazeta literară”, anul IX, nr. 38 (445), joi 20 septembrie 1962, p. 6.
17. CIOPRAGA, Constantin, *Idei pentru un portret*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 6.
18. CIURA, Al., *Un roman nou. I. Agârbiceanu: «Legea minții (Povestea altei vieți)».* *Roman*, în „Societatea de mâine”, anul V, nr. 16-17, Cluj, 1 și 15 septembrie, 1928, pp. 308-309.
19. CUBLEȘAN, Constantin, *Ion Agârbiceanu. Restabiliri*, în „Manuscriptum”, anul III, nr. 1, 1972, pp. 170 – 171.
20. CUBLEȘAN, Constantin, *Ion Agârbiceanu: Povestiri și nuvele (I)*, în „Tribuna”, anul XVI, nr. 7 (791), 17 februarie 1972, p. 14.
21. D. P., *Părintele Ion Agârbiceanu*, în „Viața ilustrată”, anul X, nr. 3, martie 1943, pp. 30-31.

22. DAICOVICIU, C. Acad.; Felea, Victor; Gurghianu, Aurel; Istrati, Ion; Rău, Aurel; Speranția, Eugen, *Citindu-l pe Agârbiceanu*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 12-22.
23. DAN, Sergiu Pavel, *Fiorul legendei în proza lui Agârbiceanu*, în „Steaua”, anul XXIII, serie nouă, nr. 5, Cluj, 1-15 martie 1972, pp. 22-23.
24. DRIMBA, Ovidiu, *Note*, în „Revista Fundațiilor regale”, anul IX, nr. 10, octombrie 1942, p. 482
25. FANACHE, V., *Părerile despre artă*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 114-117.
26. FULICEA, Virgil, *Lumea lui Agârbiceanu*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 7.
27. GOIA, Vistian, *Ion Agârbiceanu. Posibila întoarcere*, în „Steaua”, nr. 9, septembrie 1982, pp. 7-8, reprodus în volumul Vistian Goia, *Labirintul identității. Amintiri, jurnale, memorii*, Cluj-Napoca, Editura Ecou Transilvan, 2012, pp. 77-84.
28. GROZA, Petru, *Ion Agârbiceanu*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 1.
29. HAȚIEGANU, Iuliu, *Chemarea scriitorului*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 7.
30. IORGA, N., *Povestește preotul Ioan Agârbiceanu...*, în „Cuget clar” (Noul sămănător), anul I, nr. 1, București, 15 iulie 1936, pp. 65-66.
31. JACQUIER, Henri, *Prețuire*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 7.
32. LUNGU, Ion, *Agârbiceanu – romancierul*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 96-98.
33. MICU, Dumitru, *Realismul critic al prozei lui Ion Agârbiceanu*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 55-66.
34. NEGOIȚESCU, I., *Valori stilistice în nuvelele lui Agârbiceanu*, în „Viața românească”, anul X, nr. 4, aprilie 1957, pp. 180-198.
35. POPA, Mircea, *I. Agârbiceanu – meditații creștine*, în „Astra blăjeană”, anul VII, nr. 4, 2002, p. 14.
36. POPA, Mircea, *Meditații creștine*, în „Mișcarea literară”, anul II, nr. 4 (8), Bistrița 2003, pp. 90-91.

37. POPA, Mircea, *Din ineditele lui Ion Agârbiceanu: O scrisoare inedită a lui A.P. Bănuț către Ion Agârbiceanu*, în „Astra blăjeană”, anul XI, nr. 3 (44), septembrie 2007, pp. 11-12.
38. POPA, Mircea, *Literatura pentru copii și tineret*, în „Astra blăjeană”, anul XI, nr. 3 (44), septembrie 2007, pp. 12-13.
39. POPA, Mircea, *Ion Agârbiceanu. 125 de ani de la naștere*, în „Făclia”, anul XVIII, nr. 5156, 9 octombrie, 2007, p. 5.
40. POPESCU, Dumitru Radu, *În lumea Arhanghelilor*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 23-29.
41. REBREANU, Vasile, *Ion Agârbiceanu – inedit. De vorbă cu maestrul Ion Agârbiceanu*. Din Fonoteca de Aur a Studioului de radioteleviziune Cluj, la Palatul Culturii, 1957, în „Tribuna”, anul XVII, nr. 18 (854), 3 mai 1973, pp. 6-7.
42. SEICEANU, T., *Părintele Ion Agârbiceanu – La 60 de ani*, în „Calendarul de la Blaj”, anul XX, 1943, Editat de redacția „Unirii poporului”, Tipografia Seminarului, Blaj, pp. 69-72.
43. SPERANȚIA, Eugeniu, *Agârbiceanu, poetul*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 8.
44. Dr. SUCIU, Coriolan, *Ion Agârbiceanu – elevul Blajului. Cuvânt omagial la sărbătorirea lui*, în „Unirea”, anul LII, nr. 45-46, 28 noiembrie 1942, pp. 1-3.
45. TOCACIU, Diana, *Ion Agârbiceanu și Astra*, în „Astra blăjeană”, anul XII, nr. 1 (50), martie 2009, pp. 57-58.
46. TOCACIU, Diana, *Elogiul școlilor Blajului*, în „Astra blăjeană”, anul XV, nr. 4 (61), noiembrie 2011, p. 63.
47. TOMUȘ, Mircea, *Cartea Transilvaniei*, în „Steaua”, anul XIII, nr. 9 (151), Cluj, septembrie 1962, pp. 99-103.
48. VATAMANIUC, D., *Publicistica lui Ion Agârbiceanu în slujba desăvârșirii unității statului național român*, în „Viața românească”, anul LXXVIII, nr. 11, noiembrie 1983, pp. 19-21.
49. ZACIU, Mircea, *Cinstirea scriitorului*, în „Tribuna”, anul I, nr. 32, Cluj 14 septembrie 1957, p. 8.
50. ZACIU, Mircea, *Ion Agârbiceanu*, în „Manuscriptum”, anul III, nr. 3 (8), 1972, pp. 104-115.

C. Dans des ouvrages de synthèse (dictionnaires, histoires littéraires, anthologies, etc.)

1. *Blajul, vatră de istorie și cultură*. Ediție îngrijită și note de Teodor Seiceanu și Ion Buzași. Prefață de Ion Brad, București, Editura Albatros, 1986.
2. BUZAȘI, Ion; Mărgineanu, Ion, *Blaj, lumina din desagă*, Antologie lirică dedicată Blajului, această „Romă Mică” pe care Eminescu a saluta-o din inimă, la 250 de ani a Școlilor Blăjene, Alba Iulia, Editura Altip, 2004, pp. 27-28.
3. CĂLINESCU, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982.
4. CRISTEA, Valeriu, *Dicționarul personajelor lui Dostoievski*. Ediția a II-a, Iași Editura Polirom, 2007.
5. Despărțământul XI. Blaj al „Asociațiunii”, *Serbările dela Blaj. 1911. O pagină din istoria noastră culturală*, Blaj, Tipografia Seminarului teologic greco-catolic, 1911.
6. *Dicționarul general al literaturii române A/B*, Coordonator general Eugen Simion, București, Editura Univers Enciclopedic, 2004.
7. IORGA, N., *Istoria literaturii românești contemporane. II. În căutarea fondului*. Ediție îngrijită, note și indici de Rodica Rotaru. Prefață de Ion Rotaru, București, Editura Minerva, 1985.
8. IORGA, N., *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică (după note stenografice ale unui curs)*. Postfață, note și bibliografie de Mihai Ungheanu, București, Editura Minerva, 1988.
9. LOVINESCU, E., *Istoria literaturii române contemporane*, vol. III, București, Editura Minerva, 1981.
10. MANOLESCU, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.
11. MARINO, Adrian, *Dicționar de idei literare*, București, Editura Eminescu, 1973.
12. MICU, Dumitru, *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, București, Editura Saeculum I. O., 2000.
13. NEGOIȚESCU, I., *Istoria literaturii române*. Volumul I (1800 – 1945), București, Editura Minerva, 1991.
14. *Omagiu Școlilor din Blaj. 1754-1954*. Reeditare și prefețe de Ion Buzași, Ioan Mitrofan, Centrul Cultural „Jacques Maritain”, Paris, 1955, Blaj, 2004.

15. PETRAȘ, Irina, *Teoria literaturii. Curente literare • Figuri de stil • Genuri și specii literare • Metrică și prozodie • Structura operei literare*. Dicționar – antologie, Cluj-Napoca, Editura „Biblioteca Apostrof”, 2002.
16. PIRU, Al., *Istoria literaturii române de la început până azi*, București, Editura Univers, 1981.
17. *Le Petit Robert 1. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française* (par Paul Robert), Paris, 1990.
18. ȘINDRILARU, Florin, *Dicționar de personaje literare din proza și dramaturgia românească*, volumul I, cu o prefață de prof. univ. dr. Paul Cornea. Ediția a IV-a revizuită și adăugită, Pitești, Editura Paralela 45, 2002.
19. ZACIU, Mircea; Papahagi, Marian; Sasu, Aurel (coordonatori); *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, București, Editura Albatros, 2000.
20. *** *Valori umaniste în gândirea românească. Secolele XV-XIX*, volumul I. Antologie și prezentări de Georgeta Tănase. Prefață de Al. Tănase, București, Editura Minerva, Biblioteca pentru toți, 1988.
21. *** *Valori umaniste în gândirea românească. Secolele XV-XIX*, volumul II. Antologie și prezentări de Georgeta Tănase, București, Editura Minerva, Biblioteca pentru toți, 1988.

III. Bibliographie générale

A. En volume :

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod. Tipărită cu binecuvântarea și prefața Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2001.
2. BALOTĂ, Nicolae, *Umanități – Eseuri –*, București, Editura Eminescu, 1973.
3. BALOTĂ, Nicolae, *Universul prozei*, București, Editura Eminescu, 1976.
4. BERDEAEV, Nikolai, *Destinul omului în lumea actuală. (Pentru a înțelege timpul nostru)*. În românește de Victor Durnea. Studiu introductiv de Anton Carpinski, Chișinău, Editura ABC Dava, 1993.
5. BERNEA, Ernest, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, București, Editura Humanitas, 1997.

6. BLAGA, Lucian, *Opere 1. Poezii*. Cuvânt înainte de Șerban Cioculescu. Ediție îngrijită de Dorli Blaga, București, Editura Minerva, 1974.
7. BRAGA, Mircea, *Teorie și metodă*. Eseu despre izvoarele aventurii mitologice moderne, Sibiu, Editura Imago, 2002.
8. BURCKHARDT, Jacob, *La Civilisation de la Renaissance en Italie* [1860], Traduction de H. Schmitt revue et corrigée par Robert Klein, Préface de Robert Kopp, Paris, Éditions Bartillat, 2012.
9. CĂLIN, Liviu, *Portrete și opinii literare*, București, Editura Albatros, 1972.
10. CÂMPAN, Diana, *Gâtul de lebedă. Utopiile răsturnate și confesiunile mascate ale lui A. E. Baconsky*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
11. CHICIUDEAN, Gabriela, *Pavel Dan și globul de cristal al creatorului*, (O abordare pe suportul teoriei imaginarului), București, Editura Academiei Române, 2007.
12. CIOPRAGA, Const., *Portrete și reflecții literare*, București, Editura pentru Literatură, 1967.
13. COMOROVSKI, Cornelia, *Literatura umanismului și renașterii* (ilustrată cu texte), vol. I, Sinteze Lyceum, București, Editura Albatros, 1972.
14. COMOROVSKI, Cornelia, *Literatura umanismului și renașterii* (ilustrată cu texte), vol. II, Sinteze Lyceum, București, Editura Albatros, 1972.
15. COMOROVSKI, Cornelia, *Literatura umanismului și renașterii* (ilustrată cu texte), vol. III, Sinteze Lyceum, București, Editura Albatros, 1972.
16. COȘBUC, George, *Poezii*. Ediția a II-a. Antologie și prefață de Petru Munteanu, București, Editura Ion Creangă, 1982.
17. DAN, Sergiu Pavel, *Proza fantastică românească*, București, Editura Minerva, 1975.
18. DOSTOIEVSKI, *Opere*. Volumul 3. *Umiliți și obidiți*. Roman în patru părți cu epilog. Traducere de Nicolae Gane. Aparatul critic de Ion Ianoși, București, Editura pentru Literatură Universală, 1967.
19. DRAGOMIRESCU, Mihail, *Scrieri critice și estetice*. Ediție îngrijită cu note și comentarii de Z. Ornea și Gh. Stroia. Studiu introductiv și tablou cronologic de Z. Ornea, București, Editura pentru Literatură, 1969.
20. DUMITRESCU-BUȘULENGA, Zoe, *Valori și echivalențe umanistice. Excurs critic și comparatist*, București, Editura Eminescu, 1973.

21. DUMITRESCU – BUȘULENGA, Zoe, *Renașterea. Umanismul și destinul artelor*. Ediție integral revizuită și adăugită, București, Editura Univers, 1975.
22. EMINESCU, Mihai, *Poezii*, Iași, Editura Junimea, 1990.
23. FLAUBERT, Gustave, *Doamna Bovary (Moravuri de provincie)*. Roman. Traducere de Demostene Botez. Prefață de Henri Zalis, București, Editura Minerva, 1970.
24. FRYE, Northrop, *Anatomia criticii*. În românește de Domnica Sterian și Mihai Spăriosu. Prefață de Vera Călin, București, Editura Univers, 1972.
25. GALACTION, Gala, *Opere II. Proză scurtă*. Ediție îngrijită, note și comentarii de Teodor Vârgolici, București, Editura Minerva, Colecția Scriitori români, 1996.
26. GHEMEȘ, Ileana, *Autohtonism și „europeism” în cultura și literatura română interbelică*, note de lector, Sibiu, Editura Imago, 2001.
27. GOIA, Vistian, *Literatura pentru copii și tineret*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
28. HEIDEGGER, Martin, *Originea operei de artă*. Traducere și note: Thomas Kleininger, Gabriel Liiceanu. Studiu introductiv Constantin Noica, București, Editura Univers, 1982.
29. IBRĂILEANU, Garabet, *Scriitori români și străini*, Iași, „Viața românească”, 1926.
30. MARCEA, Pompiliu, *Umanitatea sadoveniană de la A la Z*, București, Editura Eminescu, Piața Scânteii 1, 1977.
31. MARINO, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, vol. 2. *Secolul luminilor, Secolul 19*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1992.
32. MARINO, Adrian, *Biografia ideii de literatură*, vol. 3. *Secolul 20 (Partea I)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994.
33. MEHEDINȚI, Simion, *Creștinismul românesc: adaos la Caracterizarea etnografică a poporului român*. Ediție îngrijită de Costică Neagu, Focșani, Editura Terra, 2006.
34. MICHELET, Jules, *Renaissance et Réforme. Histoire de France au XVIe siècle [1855]*. Préface de Claude Mettra. Chronologie de Véronique Bedin, Paris, Éditions Robert Laffont, coll. « Bouquins », 1982.
35. MONTANDON, Alain, *Despre basmul cult sau tărâmul copilăriei*. Traducere și prefață de Muguraș Constantinescu, București, Editura Univers, 2004.

36. OANCEA-RAICA, Claudia, *Cultură și literatură în presa blăjeană interbelică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2010.
37. OPRÎȘAN, I., *Opera lui Mihail Sadoveanu. I. Natură – om – civilizație în opera lui M. Sadoveanu*, București, Editura Saeculum I.O., 2004.
38. PETRESCU, Liviu, *Romanul condiției umane. Studiu critic*, București, Editura Minerva, 1979.
39. PLEȘU, Andrei, *Pitoresc și melancolie. O analiză a sentimentului naturii în cultura europeană*, București, Editura Humanitas, 2009.
40. PODGOREANU, Traian, *Umanismul lui Tudor Vianu*, București, Editura Cartea Românească, 1973.
41. SADOVEANU, Mihail, *Povestiri și nuvele*. Ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic și bibliografie de I. Opreșan, București, Editura Albatros, 1988.
42. TOMUȘ, Mircea, *Aripile demonului*, volumul I, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2007.
43. VIANU, Tudor, *Studii de filozofie și estetică*, București, Editura Casa Școalelor, 1939.
44. VIANU, Tudor, *Arta prozatorilor români*, vol. I-II. Ediție îngrijită și introducere de Geo Șerban, București, Editura pentru Literatură, 1966.
45. VLAD, Ion, *Lectura romanului*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983.
46. VÂRGOLICI, Teodor, *Scriitorii români și unitatea națională*, București, Editura Eminescu, 1988.